

OPIS PROGRAMU

Gekon – Generator Koncepcji Ekologicznych

Gekon – Generator Koncepcji Ekologicznych, to pierwszy w Polsce program branżowy w dziedzinie działań proekologicznych wspólnie przygotowany i realizowany przez dwie instytucje: Narodowe Centrum Badań i Rozwoju i Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Program wspiera projekty z sektora prywatnego nakierowane na przeprowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych, a następnie na wdrożenie powstałych w ich wyniku innowacyjnych technologii proekologicznych.

Program wychodzi naprzeciw wyzwaniom określonym w unijnej strategii *Europa 2020* i Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju *Polska 2020*.

Cel realizacji programu

Celem programu jest przeprowadzenie badań naukowych, prac rozwojowych oraz wdrożenie powstałych w ich wyniku innowacyjnych technologii proekologicznych.

Cel ten zostanie zrealizowany w ramach wspólnego Przedsięwzięcia realizowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBR) i Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) na podstawie zawartego Porozumienia oraz Umowy, w 5 wybranych obszarach:

- Środowiskowe aspekty pozyskiwania gazu niekonwencjonalnego,
- Efektywność energetyczna i magazynowanie energii,
- Ochrona i racjonalizacja wykorzystania wód,
- Pozyskiwanie energii z czystych źródeł,
- Nowatorskie metody otrzymywania paliw, energii i materiałów z odpadów oraz recyklingu odpadów.

Aby spełnić wymogi nałożone przez Unię Europejską, oraz rozwijać się w kwestii zagospodarowania odpadów oraz pozyskiwania energii NFOŚiGW wychodzi naprzeciw wymaganiom i zapewnia pomoc, w tworzeniu innowacyjnych rozwiązań w tymże zakresie, by przedsiębiorca mógł wykorzystywać innowacyjne technologie w swej firmie, co przyczyni się również do rozwoju gospodarki w Polsce.

Intencją uruchomienia wspólnego z NCBR Programu jest połączenie różnych środowisk z korzyścią dla rozwoju nauki tak, aby Polska stopniowo przestawała być krajem importującym nowe technologie i eksportującym wykwalifikowaną kadrę pracowniczą.

Aby sprostać tym wymaganiom musimy zamienić wiedzę na konkretne rozwiązania techniczne i organizacyjne.

Kto może być Beneficjentem?

O dofinansowanie może ubiegać się:

- 1) Przedsiębiorca w rozumieniu Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447, z późn. zm.) posiadający siedzibę na terenie Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) Konsorcjum naukowe - grupa jednostek organizacyjnych, w której skład wchodzi co najmniej jedna jednostka naukowa oraz co najmniej jeden przedsiębiorca, podejmującą na podstawie umowy wspólne przedsięwzięcie obejmujące badania naukowe, prace rozwojowe lub inwestycje służące potrzebom badań naukowych lub prac rozwojowych, której liderem jest przedsiębiorca.
- 3) Grupa przedsiębiorców działających wspólnie na podstawie umowy, w skład której wchodzi co najmniej dwóch przedsiębiorców w rozumieniu art. 1 Załącznika I rozporządzenia Komisji (WE) Nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. (Dz. Urz. UE L 214 z 9.08.2008, str.3).

Charakterystyka programu

Informacje ogólne

Założenia programu: efektywne wykorzystanie potencjału innowacji technologicznych dla realizacji celów środowiskowych i gospodarczych, podnoszenie konkurencyjności na rynku, komercjalizacja, kluczowe znaczenie replikacji, zintegrowany wpływ na środowisko naturalne.

Istotnym zagadnieniem w ramach wspólnych z NCBR prac nad opracowaniem założeń do Wspólnego Przedsięwzięcia jest poszukiwanie nowych instrumentów dofinansowania, pozwalających na podejmowanie działań badawczo-wdrożeniowych oraz wspieranie kierunków rozwoju spójnych z projektowanymi kierunkami wydatkowania funduszy unijnych w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020.

W Programie przyjęto, że podstawowymi uwarunkowaniami jego realizacji są:

- spójność z innymi dokumentami strategicznymi i programowymi (cele polityki ekologicznej Państwa),
- uwarunkowania formalno-prawne realizacji programu,
- wydatki poniesione na innowację w ochronę środowiska

Wspólny z NCBR Program zakłada budżet na poziomie 400 mln złotych, z czego **200 mln zł** pochodzi ze środków NCBR i **200 mln zł** pochodzi ze środków NFOŚiGW.

Intensywność dofinansowania, warunki finansowania, okres kwalifikowalności oraz kategorie kosztów kwalifikowanych zostały określone w Regulaminie konkursu.

Do konkursu mogą być zgłoszone projekty obejmujące zadania, mające na celu opracowanie i wdrożenie innowacyjnej technologii w następujących obszarach:

- Środowiskowe aspekty pozyskiwania gazu niekonwencjonalnego,
- Efektywność energetyczna i magazynowanie energii,
- Ochrona i racjonalizacja wykorzystania wód,
- Pozyskiwanie energii z czystych źródeł,
- Nowatorskie metody otrzymywania paliw, energii i materiałów z odpadów oraz recyklingu odpadów.

Program nie precyzuje listy kodów PKD, które mieszczą się w danym obszarze. Podejście, w którym dany obszar zostałby ściśle powiązany z inwestycją mogłoby spowodować ograniczenie katalogu możliwych innowacyjnych technologii, zaś z założenia każde przedsięwzięcie związane z wymienionym obszarem może zakwalifikować się do Programu.

Formalno – prawne uwarunkowania realizacji programu:

- Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j.: Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.).
- Porozumienia z dnia 28 września 2011 r. zawartego pomiędzy NCBR a NFOŚiGW dot. podjęcia wspólnych działań mających na celu rozwój polskich technologii

proekologicznych poprzez współfinansowanie badań naukowych i prac rozwojowych, z późn. zm.

- Umowa z dnia 16 maja 2012 r. pomiędzy NCBR a NFOŚiGW w sprawie Wspólnego Przedsięwzięcia dot. badań naukowych, prac rozwojowych i wdrożeniowych w obszarze innowacyjnych technologii proekologicznych z późn. zm.

Wybór przedsięwzięć

Nabór wniosków będzie się odbywał kilkietapowo: wniosek wstępny, wniosek na fazę B+R oraz wniosek na fazę wdrożeniową W.

Nabór wniosków wstępnych dla fazy B+R, obejmujących całość projektu (fazę B+R oraz fazę W) odbywać będzie się w trybie konkursowym, ogłaszanych jednocześnie dla wszystkich pięciu obszarów. Ogłoszenia konkursów z podaniem terminów składania wniosków będą zamieszczone na stronach www.nfosigw.gov.pl, www.ncbr.gov.pl oraz w prasie o zasięgu ogólnokrajowym.

Nabór wniosków o dofinansowanie na fazę B+R odbywać się będzie w trybie konkursowym (w ramach dostępności środków), natomiast dla wniosków o dofinansowanie na fazę W - dla projektów, które zakończą fazę B+R - przewidziany jest nabór ciągły (do wyczerpania środków).

Szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć wraz ze wskazaniem etapu oceny zawiera Regulamin konkursu.

Ocena wniosków wstępnych

Ocena projektów w oparciu o dokumentację projektową pod kątem kryteriów formalnych oraz kryteriów preselekcji i selekcji.

Celem oceny jest wyłonienie najlepszych propozycji innowacyjnych technologii proekologicznych przy założeniu minimalizacji nakładu pracy wnioskodawców związanego z przygotowaniem wniosków (odłożenie na później wymagań formalnych, koncentracja na stronie merytorycznej, możliwość samodzielnego przygotowania wniosków).

Ocena wniosków zostanie dokonana na podstawie kryteriów formalnych, kryteriów preselekcji i kryteriów selekcji (przez tzw. panel ekspertów).

Ocena formalna dokonywana jest w systemie "zero-jedynkowym" wg uzgodnionych kryteriów, przez zespół koordynatorów NFOŚiGW/NCBR.

Ocena pod kątem spełnienia kryteriów preselekcji i selekcji dokonywana jest w systemie punktowym.

Preselekcja dokonywana jest na podstawie recenzji ekspertów wyłanianych przez NCBR/NFOŚiGW. W wyniku preselekcji wybranych zostanie (do) 50 najlepszych wniosków. Wnioski te będą poddane dalszej selekcji na podstawie prezentacji przed komisją konkursową, tzw. panel ekspertów.

Panel Ekspertów jest odpowiedzialny za:

- ocenę projektów według kryteriów selekcji;
- przygotowanie list projektów dla każdego obszaru, kwalifikujących się do złożenia wniosków fazy B+R.

Ocena wniosków o dofinansowanie fazy B+R

Ocena projektów z poszczególnych list jest dokonywana w oparciu o pełną dokumentację projektową pod kątem kryteriów formalnych i merytorycznych w celu wyłonienia projektów kwalifikujących się do dofinansowania fazy B+R projektu. Z wybranymi wnioskodawcami, których projekty zostały umieszczone na liście rankingowej, podpisywane są umowy o wykonanie i finansowanie projektu.

Wnioskodawcy, którzy zakończyli fazę B+R oraz uzyskali pozytywną ocenę realności wdrożenia (na podstawie zaakceptowanego raportu z wyników badań fazy B+R) składają wniosek o dofinansowanie fazy wdrożeniowej.

Brak kontynuacji projektu po zakończeniu części B+R nie będzie skutkować zwrotem dofinansowania (w przypadku, gdy przeprowadzone badania i prace rozwojowe nie przyniosą oczekiwanych wyników bądź wykonane badania rynkowe wskażą, że wdrożenie wyników fazy B+R jest nieopłacalne dla przedsiębiorcy);

Ocena wniosków o dofinansowanie fazy wdrożeniowej

Do fazy wdrożeniowej przechodzą projekty potwierdzające realność wdrożenia lub zdolność do komercjalizacji po pozytywnym zakończeniu fazy B+R. Wnioski są składane i oceniane w trybie naboru ciągłego, zgodnie z kryteriami formalnymi i merytorycznymi. Z wnioskodawcami, których projekty spełniły powyższe kryteria, podpisywane są umowy o dofinansowanie.

Wielkość projektów i intensywność wsparcia

Wysokość dofinansowania dla projektów to od 0,5 mln zł do 10 mln zł dla fazy B+R na projekt, a dla fazy wdrożeniowej W wysokość dotacji wynosi do 20 mln zł na projekt lecz nie więcej niż 5-krotność kwoty dofinansowania fazy B+R.

Warunkiem dofinansowania projektu jest udział finansowy lub rzeczowy Przedsiębiorcy/Przedsiębiorców/Grupy przedsiębiorców w kosztach fazy B+R (min. 20% kosztów kwalifikowanych fazy B+R projektu).

Maksymalny okres realizacji projektu to dla fazy B+R do 24 miesięcy i dla fazy wdrożeniowej W do 36 miesięcy.

Intensywność wsparcia dla fazy B+R jest zgodna z zasadami pomocy publicznej dla badań przemysłowych i prac rozwojowych, a dla części wdrożeniowej zgodnie z zasadami pomocy regionalnej.

Oczekiwane efekty ekologiczne i innowacyjność projektu

Tylko projekty zakładające opracowanie i wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, tzn. wyrobu albo usługi, (innowacja produktowa) lub procesu technologicznego (innowacja procesowa), będą mogły uzyskać dofinansowanie.

Zgodnie z definicją Podręcznika Oslo Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji *„Innowacja produktowa (product innovation) to wprowadzenie wyrobu lub usługi, które są nowe lub znacząco udoskonalone w zakresie swoich cech lub zastosowań. Zalicza się tu znaczące udoskonalenia pod względem specyfikacji technicznych, komponentów i materiałów, wbudowanego oprogramowania, łatwości obsługi lub innych cech funkcjonalnych.*

Do innowacji produktowych zalicza się zarówno wprowadzenie nowych wyrobów i usług, jak i znaczące udoskonalenia istniejących wyrobów i usług w zakresie ich cech funkcjonalnych lub użytkowych. Innowacja procesowe (process innovation) czyli innowacja w obrębie procesu to wdrożenie nowej lub znacząco udoskonalonej metody produkcji lub dostawy. Do tej kategorii zalicza się znaczące zmiany w zakresie technologii, urządzeń oraz/lub oprogramowania. Innowacje w obrębie procesów mogą mieć za cel obniżenie kosztów jednostkowych produkcji lub dostawy, podniesienie jakości, produkcję bądź dostarczanie nowych lub znacząco udoskonalonych produktów.”

W ogólnym rozumieniu efekt ekologiczny to zewnętrzny efekt (zmiana) osiągnięty w wyniku realizacji przedsięwzięcia/zadania, mierzony jako pozytywny skutek (rezultat) zmniejszenia, likwidacji lub uniknięcia presji, jaką działalność człowieka lub „siła natury” wywierałaby na środowisko w przypadku braku jego realizacji. Efekt ekologiczny najczęściej wiąże się z planowanymi zmianami implementowanymi w sam proces produkcyjny firmy w zakresie pozytywnego wpływu na ochronę powietrza, ziemi, wód czy też ochronę przed hałasem.

Program jest wyjątkowym i unikalnym instrumentem ukierunkowanym na opracowanie i wdrożenie innowacyjnych technologii proekologicznych. Brak wcześniejszych praktycznych doświadczeń powoduje, że niemożliwym jest określenie mierników i ich oczekiwanego poziomu, czyli wskaźników osiągnięcia celów realizacji Programu. Jednocześnie Program jest ukierunkowany na udoskonalenie efektywności ekologicznej poprzez skwantyfikowaną redukcję oddziaływania na środowisko naturalne w odniesieniu do istniejących technologii, lepsze wykorzystanie zasobów naturalnych oraz korzyści gospodarcze (włączając replikację na szeroką skalę).

Wartość planowanego efektu ekologicznego szacuje się na etapie wniosku wstępnego. W Programie Gekon mamy do czynienia z technologiami innowacyjnymi, które dopiero będą podlegać badaniom naukowym. Z tego względu nadmierne „usztynianie” sposobu wyliczania czy kwantyfikowania efektu ekologicznego powodowałoby znaczące ograniczenia dostępu do programu, a jednocześnie mogłoby wyeliminować innowacyjność rozwiązań. W tym kontekście powstały założenia systemu oceny wniosków pod względem spełnienia kryterium efektu ekologicznego.

Efekt ekologiczny oceniany jest (w danym obszarze) przez trzech ekspertów oceniających niezależnie od siebie) w następujący sposób:

- ekspert czyta wszystkie wnioski i porównuje je ze sobą metodą "każdy z każdym";

- tworzy się w ten sposób mini lista rankingowa wniosków pod względem efektu ekologicznego dla danego obszaru;
- na podstawie mini listy rankingowej ekspert przydziela projektom punkty;
- po przydzieleniu punktów dla każdego wniosku liczona jest średnia arytmetyczna z trzech ocen.

Na etapie podpisywania umowy dofinansowania fazy „W” (wdrożeniowej), indywidualnie dla każdego projektu określana będzie wielkość efektu ekologicznego, termin jego osiągnięcia, a także sposób i termin jego potwierdzenia.

Podstawowym efektem będzie właśnie opracowanie technologii, które będą mogły być wdrażane lub komercjalizowane z korzyścią dla środowiska naturalnego.

Spójność z innymi dokumentami strategicznymi i programowymi

Niniejszy program spójny jest z następującymi dokumentami strategicznymi i programowymi:

- Dyrektywa w sprawie promocji energii elektrycznej wytworzonej w źródłach odnawialnych na wewnętrznym rynku energii elektrycznej.
- Zielona Księga „Ku europejskiej strategii bezpieczeństwa energetycznego”
- Biała Księga „Energia dla przyszłości: odnawialne źródła energii”
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych.
- Dyrektywa 2002/91/EC w sprawie poprawy efektywności wykorzystania energii w budynkach.
- Dyrektywa 2006/32/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych
- Dyrektywa 2001/77/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 września 2001 r. w sprawie wspierania produkcji na rynku wewnętrznym energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł odnawialnych
- Dyrektywa 2000/76/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 grudnia 2000 r. w sprawie spalania odpadów
- Strategia „Europa 2020”

Ponadto Siódmy Program Ramowy to podstawowy instrument Komisji Europejskiej do realizacji wspólnotowej polityki naukowo-badawczej. Na jego prowadzenie w latach

2007-2013 KE przeznaczyła ponad 50 mld euro. Składa się on z czterech programów szczegółowych. Tematy związane z działaniami proekologicznymi są obecne przede wszystkim w programie „Współpraca”, głównie w obszarach tematycznych: „Środowisko” i „Energia”. (http://www.kpk.gov.pl/7pr/podstawy/cele_i_budzet.html). Zakres tematów badawczych w obszarze tematycznym „Energia” jest bardzo obszerny. Znajdziemy w nim zagadnienia związane z: wodorem i ogniwami paliwowymi, wykorzystaniem źródeł odnawialnych do wytwarzania energii elektrycznej, czy też do ogrzewania i chłodzenia (energii słonecznej, biomasy, energii wiatru, geotermii, hydroenergii). Obejmuje również wytwarzanie paliw odnawialnych (biopaliwa, biorafinerie), technologie wychwytywania i magazynowania CO₂, czy też czyste technologie węglowe (konwersja węgla na paliwa o zerowej emisji zanieczyszczeń). Ponadto w dokumencie wskazuje się na znaczenie inteligentnych sieci energetycznych (np. takich, które wykorzystują potencjał odnawialnych źródeł energii i generacji rozproszonej), na wydajność energetyczną i oszczędzanie energii, w tym efektywność energetyczną w przemyśle wytwórczym i budownictwie, na energetykę odnawialną, jak również na innowacyjne strategie w miejskim transporcie.

Krajowe dokumenty strategiczne uwzględniają wyznaczone w *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Europa 2020*, priorytety rozwojowe dla całej Europy. Wśród tych priorytetów wyróżnia się rozwój gospodarki oparty na wiedzy i innowacji, efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i konkurencyjnej.

Strategiczne cele do realizacji zostały określone również w następujących dokumentach krajowych:

- Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016.
- „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013”
- „Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015
- Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2020”
- „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe”
- „Polityka klimatyczna Polski – Strategie redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020”
- „Polityka energetyczna Polski do 2030 r.”
- Strategia gospodarki wodnej
- Krajowy Program Gospodarki Odpadami